

napak lesa za določanje kakovosti tudi sam pri oceni kakovosti debel uporabil kot kriterij napake lesa oziroma višino čistega debela brez grč in koničnost. Preden torej iz enačb ali tablice odčitamo sortimentno sestavo in vrednost, moramo za vsako deblo ugotoviti njegovo kakovost. Zato za prodajo sortimentov, ko ne vemo več, iz katerih debel so bili izdelani, ne moremo uporabiti avtorjevih izračunov.

Ko je avtor izračunaval vrednost sortimentov, je uporabil vrednostna razmerja iz prodajnih cen na GG Postojna v letih 1991–1994. Takratne cene so veljale za drugačne kakovostne razrede, ki so bili pri prodaji nestabilni in povsem drugače določeni kot v jugoslovanskem standardu. Nihče namreč ni uporabljal standarda dosledno. Cenovna razmerja so torej veljala za neko neopredeljeno spremenljivo kakovost hlodov. Kot že sam pove, je med celulozni les štel tudi drogove. Torej so

vrednostne tablice precej približne, čeprav je tudi res, da boljših meril v naših razmerah nimamo.

Naj opozorim še na nekatere izraze, ki jih avtor uporablja. Govori o vraščenih in izpadajočih grčah in pri tem misli zrasle in nezrasle grče. Zaraslih grč namreč na obodu debela ne vidimo, izpadajoče pa so lahko le v deskah, saj iz debela ne izpadejo. Okrožljivosti pravimo običajno kolesivost. Tudi beseda »žag« za debelino ali učinek prežagovanja se bo morala šele uveljaviti.

Želim si, da bi bili ti moji dvomi sprejeti kot dobronamerne pripombe in da bi jih nadaljnje raziskave in praktična uporaba objavljenih tablic sortimentne sestave in vrednosti debel jelke pri prodaji lesa na panju, pa tudi pri oblikovanju novih standardov za določanje kakovosti okroglega lesa, ovrgle.

Dr. Marjan Lipoglavšek

GDK: 525.1 *Abies alba* (Mill.)

Uporabnost standardov za razvrščanje gozdnih lesnih sortimentov

Odmev na sortimentne in vrednostne tablice za jelko

V 3. številki Gozdarskega vestnika je prof. dr. Marjan Lipoglavšek napisal svoje videnje mojega prispevka »Sortimentne in vrednostne tablice za debela jelke« ter podal svoje mnenje o mojih ugotovitvah. Za nekatere celo trdi, da ne držijo. V vnemi zagovarjanja vrednosti in uporabnosti standarda pa je šel celo tako daleč, da mi pripisuje trditve, ki jih sam v študiji ne najdem. O tem se ne kaže prepirati. Vse je napisano in vsak čitalec je dovolj pameten, da lahko sam presodi. Moram pa se oglasiti, braniti svoje delo in prispevati k razjasnitvi stvari.

O polemiki sem nekoč v našem glasilu že napisal svoje mnenje. Dodam naj le to, da se v njej krešejo iskrice, ki včasih vžgejo slamo in ta zgori. Pričakoval sem kakšen odmev, toda z drugega področja. Mogoče še pride.

Pripombe in očitke kolega Lipoglavška lahko združim v štiri skupine:

1. Pripombe na same tablice.
2. Terminološke pripombe.
3. Pripombe glede uporabe cen.
4. Pripombe na orodje, pripomoček, pri sestavi tablic, oziroma na moje trditve o uporabnosti (takrat) veljavnih standardov za ugotavljanje kakovosti hlodov jelke – smreke in njihovo razvrščanje v kakovostne razrede. Takoj moram povedati, da nisem prav nič kriv, če je standard tak kot je. Očitno se najino mnenje o njegovi uporabnosti zelo razlikuje. Temu je posvečen pretežen del odmeva, zato sem tako tudi naslovil svoj odgovor.

Prvi dve vrsti pripomb sta kratki, obrobni, zato bo tak tudi moj odgovor. Študija res izhaja iz razmeroma majhnega vzorca, ki pa se je pokazal zelo reprezentančen in je dal, pri iz njega sestavljenih deblovnica, zelo dobre rezultate tako po točnosti kot reprezentativnosti. Vse to je opisano v zadnji lanski številki Gozdarskega vestnika

in ne kaže tu ponavljati. Domnevam, da je ta isti vzorec enako reprezentančen tudi za namene, kot sem ga uporabil v raziskavi. To bo tako veljalo, dokler kdo ne dokaže drugače.

Kot predsednik terminološke komisije je prav, če skrbi za pravilno rabo naših izrazov. Pomisleke imam le v tem, da je to, odkar pomnim in zasledujem, že 4. (četrti) slovar, če nisem še kakšnega ali kakšne komisije prezrl. Tudi to je upoštevati, da smo Slovenci, kot pravi pokojni akademik dr. A. Trstenjak, narod, ki živi ob meji in imamo zato veliko izrazov za isti pojem in so vsi slovenski.

O problematiki cen, kot trajnemu kazalcu vrednosti hlodov, sem napisal dovolj že v sami študiji. Dodam naj le to, da so lahko cene prave, njim pa ne odgovarja kakovost sortimentov. Če je temu tako, se prej »kri- vi« standardi kot cene.

Vsebina in težišče »odmeva« je problematika standardov. Je pač tako, da nekdo vidi luknje, drugi pa njihovo okolico, kljub temu pa oba cenita ementalec. Tako je tudi tu. Lipoglavšek pravi, da je standard primeren, saj po njegovem ustreza, ker »od vseh vzorcev je samo eden tak, da povprečno hlood I. kakovosti ne daje večjega izkupička kot hlood II. kakovosti; hloodi II. kakovosti pa so bili povprečno vedno vrednejši od hlodov žagovcev III. kakovosti«. Pozabi pojasniti, da primerja le razrede v istih vzorcih. Sam pa pravim, da v navedeni preglednici sploh niso prikazani izkupički, ki jih razumem kot zmnožek količine in cene, torej obeh kazalcev, kakovosti (cene) in količine (izkoristka). Kakovost (ceno) desk v glavnem določajo napake in jih kot take štejem za pomemben toda ne edini kazalec vrednosti desk. Podobno je pri hlodih, da napake niso najmočnejši kazalec njihove vrednosti. Ne morem se pa strinjati z mnenjem, da je standard dober. Standard, ki v žagovce III. razreda na Dolenjskem uvrsti hlood (ne enega pač pa povprečje nekaj m³ hlodov), iz katerih našagajo več in boljših desk, kot iz hlodov I. razreda npr. na Gorenjskem ali Štajerskem, najbrž ni popoln. Rekel sem, da je tak standard pomanjkljiv in da bi ga bilo koristno popraviti. Objubil sem, da bom ugotovil, zakaj je tak in pripravil predloge za njegovo popljšanje. To sem tudi naredil.

Ko sem se zadeve lotil, se mi še sanjalo ni, da smo v Sloveniji tako ubogi s podatki o razmerjih vrednosti hlodov in iz njih našaganih desk. V vsej Sloveniji nisem mogel dobiti enega podatka, koliko in kakšnih desk so našagali iz posameznega hlooda smreke ali jelke. Strokovnjaki, ki so se in se še ukvarjajo s to zadevo, z razmerji hlood : deske, so mi rekli, da ga sploh ni. Najbrž ni treba posebej dopovedovati, da vsaka resna analiza le razmerij temelji lahko le na takih podatkih. Ni jih pa enostavno dobiti. To sam najbolje vem. Kolega prof. dr. J. Butkovič z Zagrebške fakultete, mi je dal podatke o velikosti (volumnu) in kakovosti posamezne deske za 792 hlodov v izmeri 442 m³ in to za vsak hlood posebej. Za vsak tak hlood sem iz podatkov o deskah izračunal količinski, kakovostni in vrednostni izkoristek. Za tiste, ki ne poznajo teh izrazov, pomeni to, koliko desk našagajo iz hlooda, kakšna je njihova povprečna kakovost – cena in koliko so s prodajo desk iztržili za hlood. Ko sem to delal, sem razumel, zakaj takih podatkov ni. Pri vsej računalniški tehniki sem poračunal kakih 7–9 hlodov na uro. Koliko dela pa je še s tem, da na žagah take podatke pripravijo, vedo le žagarji. Zato se posebno ne čudim, če imamo v Sloveniji le povprečne podatke za vzorce. Za namene, za katere so jih rabili, so ustrezali. Takih podatkov sem zbral še 49 vzorcev s preko 1000 m³ hlodov. Vse to sem temeljito preračunal in sedaj vem, zakaj je standard tak kot je. Tudi predlog novega standarda ni nič drugačen. Vem tudi, kaj in kako bi morali narediti, da bi pomanjkljivosti, o katerih razpravljava s prof. Lipoglavškom, odpravili. Ne samo, da vem. Izračunal sem vsakovrstne korelacije. Na njihovi osnovi lahko sestavljalec standardov oceni, kaj vsaka sprememba meril kakovosti pomeni. Pisec standardov lahko tako vplive sprememb posameznih meril kakovosti, npr. debeline, grčavosti ali koničnosti, poljubno, vendar natančno dozira, v skladu z dogovori v ustreznih telesih. Ne pa, da se o tem prerekajo, ima vsak svoje mnenje, le redke pa tudi kak argument.

Če prav razumem namen standardov, so za to, da bi kupec vedel, kaj dobi in prodajalec, kaj mora prodati za dogovorjeno ceno. Ta »kaj« mora biti s standardi tako opredeljen, da je enak v vsej

državi, posebno še v naši, ko nas je za dobro vas. Ni dovolj, če standard za gošavlja, da so hlodi II. razreda iz nekega sečišča na Dolenjskem manj vredni od hlo dov I. razreda na tem sečišču in je tako tudi drugod. Hlodi II. razreda (ne prav vsak hlod, ampak vsaj povprečje nekaj hlo dov) iz katerega koli sečišča, morajo biti manj vredni od vseh hlo dov I. razreda v državi. Za to si prizadevam in zato moja kritika (do)sedanjih standardov.

Vsi bralci najbrž veste, kako je trenutno s standardi pri nas. O temu sem tudi sam že nekaj napisal. Veste tudi, da delajo nove. Tudi kako jih delajo in kakšen je uspeh tega dela najbrž veste. Zato se vsak lahko vpraša, v čem je težava in zakaj se to ne naredi, če je vse tako kot piše Rebula. Na to pa ne znam odgovoriti, razen v toliko, da bi rad za svoje delo dobil primerno povračilo.

Dr. Edvard Rebula

GDK: 945

Slovenocentričnost slovenskega gozdarstva

Med pomembnejšimi argumenti, s katerimi slovenski gozdarski strokovnjaki prepričujejo javnost in nemalokrat tudi sami sebe o pravilnosti svojega razmišljanja in delovanja, je odnos gozdarjev iz drugih držav do naših gozdov in gozdarstva. Po mnenju slovenskih gostiteljev različnih tujih obiskov in izjavah višjih državnih uradnikov, nam tuji obiskovalci kar po vrsti **»zavidajo«** (vse podčrtal M.Š., pri katerem se nahajajo tudi viri podčrtanega) naše gozdove, njihovo ohranjenost in podobno. Resnici na ljubo nekateri tujci tudi hvalijo slovensko gozdarstvo (znana je kratica iz nemščine: WWW, ali po slovensko »na svetu najčudovitejši gozdovi«). Tujci pri nas tudi **»iščejo Inspiracijo«**. In po novem, ko se vključujemo v evropske združitelvene procese, tudi menda **»niso čisto nič zadovoljni«**, ker smo v gozdarstvu pred njimi. Tudi izjave naših strokovnjakov, da **»imamo edini v gozdarstvu kaj pokazati«**, niso redke. Žal nikoli ni mogoče zaslediti odgovora na vprašanje, ki bi ga lahko in morali naši gozdarji zastaviti svojim gostom: **»Zakaj je pri vas drugače?«**. Že od nekdaj me je zanimalo, zakaj se gozdarstvo s takimi prednostmi kot je slovensko, izvaja samo na nekaj promilah, niti ne odstotkih površine svetovnih gozdov. Kako je mogoče, da gozdarji drugod ne spoznajo vseh kakovosti slovenskega gozdarstva? Zakaj je možen relativno oster odziv vrhunskih tujih strokovnjakov na **»pobude«** za **»sonaravno«** gospodarjenje z gozdovi? Odnos do gozdarstva v Sloveniji pove tudi nekaj o nerazumevanju gozdarstva, kot ga razu-

mejo v demokratičnih državah, s katerimi se pač moramo primerjati. Gozdarstvo je predvsem družbena dejavnost, v kateri so gozdarji samo eden od udeležencev. Družbene okoliščine prevladujoče določajo cilje gospodarjenja z gozdom, poti za doseganje ciljev in vlogo gozdarske stroke v njem. Tudi v gozdarski stroki posamezne države prevladujejo osnovne značilnosti njihove družbene ureditve. Slovenski gozdarji so celo med prvimi vpeljali v prakso pomen različnosti rastišč in nujnega prilagajanja na naravno okolje, ne opazijo pa družbene okolja. Neprijetno je poslušati nekatere slovenske gozdarje, ko velikokrat omalovažujoče in podcenjujoče komentirajo gozdarstvo po svetu, a ne omenijo razmer, v katerih gospodarjenje z gozdovi poteka. Naj uporabim prisposodbo. Večina udeležencev gozdarskih potovanj v tujino ni verjetno niti pomislila, ko so se vozili po odličnih tujih avtocestah (so jim jih zavidalji?), recimo nemških, ali jih v Sloveniji znamo narediti ali ne. Gotovo so bili prepričani, da jih naša gradbena stroka zna narediti. Zakaj jih potem nismo imeli in jih šele zdaj gradimo? Takrat in tudi danes večina razume, da kakovost in količina cest ni odvisna zgolj od »stroke«. Od nje še najmanj, saj bi si gotovo gradbeniki na vseh ravneh želeli še več dela in vpliva. Ali se lahko potem tudi vprašamo, katero znanje in pristop imajo slovenski gozdarji, ki ga drugod nimajo, in zato ne gospodarijo z gozdom tako kot pri nas? Ali slovenski gozdarji res verjamejo, da drugod gozdarji ne znajo gospodariti z gozdom, ker nimajo dovolj